

Зоя О. Іванова

КОНЦЕПЦІЯ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТАРІЮ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ТУРИСТИЧНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНИХ ТЕРИТОРІЙ

У статті викладено результати досліджень щодо сутності концепції удосконалення інструментарію управління розвитком туристичної привабливості території України через призму впливу чинників зовнішнього середовища на ефективне управління розвитком туристичної привабливості певної території. Досліджено державні важелі впливу та регулювання розвитку туристичної привабливості території в рамках даної концепції.

Ключові слова: туристичний потенціал; рекреаційно-туристична індустрія; управління; природні ресурси; державне регулювання.

Літ. 11.

Зоя О. Іванова

КОНЦЕПЦИЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ ИНСТРУМЕНТАРИЯ УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ТУРИСТИЧЕСКОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ ОТЕЧЕСТВЕННЫХ ТЕРРИТОРИЙ

В статье изложены результаты исследований относительно сущности концепции усовершенствования инструментария управления развитием туристической привлекательности территории Украины через призму влияния факторов внешней среды на эффективное управление развитием туристической привлекательности территории. Исследованы государственные рычаги влияния и регулирования развития туристической привлекательности территории в рамках данной концепции.

Ключевые слова: туристический потенциал; рекреационно-туристическая индустрия; управление; природные ресурсы; государственное регулирование.

Zoya O. Ivanova¹

THE CONCEPT OF IMPROVING THE TOOLKIT FOR TOURIST ATTRACTIVENESS DEVELOPMENT MANAGEMENT OF NATIONAL TERRITORIES

The article presents the results of the research on the essence of the concept of improving the toolkit for the management of tourist attractiveness development on the territories of Ukraine considering the factors of external influence on the efficient management of tourist attractiveness development at the territorial level. The state levers are studied in the regulation of the tourist attractiveness development for territories within the presented concept.

Keywords: tourist potential; recreation and tourism industry; management; natural resources; state regulation.

Постановка проблеми. Аналіз стану туристичної індустрії та визначення перспектив розвитку окремих видів туризму і дослідження нових туристичних послуг є необхідною умовою для формування концепції управління розвитком вітчизняної туристичної привабливості певної території. Результати даного аналізу є основою для прийняття рішень щодо ефективного використання природних ресурсів та управління розвитком наявного туристичного потенціалу в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку туризму, його регулювання та управління було присвячено праці таких вчених, як: І. Анто-

---

¹ National Academy of Management, Kyiv, Ukraine.

ненко [3], В. Вакуленко [11], А.Б. Здоров [4], І.В. Зорін [5], О.В. Музиченко-Козловська [7], К.В. Сіренко [8], Т.І. Ткаченко [9], О.С. Трегубов [10], І.М. Школа [6] та ін.

Невирішені частини проблеми. Для вітчизняної туристичної індустрії та наявних природно-кліматичних, культуро-історичних, національно-етнографічних ресурсів держави, які створюють передумови для розвитку диференційованих туристичних послуг на основі використання туристичного потенціалу, неможливим є процес ефективного управління без удосконаленого методичного інструментарію та управління розвитком туристичної привабливості держави. Ефективне управління в сфері туризму є важливим для отримання синергетичного ефекту, який, насамперед, базується на сукупності економічного, екологічного, інноваційного і соціального результатів.

Мета дослідження полягає у формуванні концепції удосконалення інструментарію управління розвитком туристичної привабливості вітчизняних територій.

Основні результати дослідження. За результатами дослідження визначено, що основними чинниками впливу на ефективне управління розвитком туристичної привабливості території на макроекономічному рівні є: складність ринкової ситуації, сезонна нестабільність попиту на туристичні продукти та послуги, обмеженість фінансових ресурсів суб'єктів господарювання, мінливість попиту споживачів на туристичні продукти, нестійка законодавча база та нестабільна політична ситуація в країні.

На основі результатів аналізу розвитку туристичного потенціалу України, а також досвіду країн з розвинутою індустрією туризму, варто запропонувати систему заходів [10], що могла б стати основою для формування концепції управління розвитком туристичної привабливості територій. Ці заходи спрямовані на вирішення певних задач:

По-перше, це формування концептуальних управлінських завдань на локальних рівнях, досягнення яких дозволило б покращити інфраструктуру туризму рекреаційних територій, що відповідала б новим ринковим умовам з врахуванням євроінтеграційного вектору розвитку держави.

По-друге, створення умов для розвитку туристичної індустрії з метою досягнення поставлених державних цілей, у тому числі створення механізмів стимулювання розвитку матеріальної бази (фінансування пріоритетних туристичних та рекреаційних зон).

По-третє, удосконалення нормативного забезпечення розвитку вітчизняної туристичної галузі [6].

Формуванню концепції удосконалення інструментарію управління розвитком туристичної привабливості території повинно передувати оцінювання туристичного потенціалу і можливостей регіонів, стану і тенденцій розвитку диференційованих видів туризму та туристично-рекреаційного забезпечення, а також наявності інвестиційних проектів та розробка державних програм з розвитку туризму [2].

На сьогоднішній день більшість рекреаційних територій країни не фінансуються належним чином, що призводить до їх занепаду та руйнування. Більшість територій з наявним туристичним потенціалом відзначаються тра-

диційно складними географічними умовами для розбудови об'єктів соціальної інфраструктури регіонів, що зумовлено рельєфом місцевості та мінімальним державним фінансуванням.

Найважливішим чинником туристичної привабливості території є наявність диференційованого туристичного продукту на основі природних ресурсів. Специфіка розвитку туристичної галузі та рекреаційно-туристичної індустрії обумовлена наявними в їх межах природними ресурсами [5, 22]. У туризмі як природоексплуатуючій галузі територія регіону виконує такі функції [6, 52]:

- загального базису для будь-якої діяльності, місця розташування, територіальної операційної бази;
- головного засобу виробництва, де земля діє як знаряддя виробництва.

З огляду на природне середовище привабливість певної території для споживачів визначається наявністю таких чинників [11, 58]:

- певних природних об'єктів;
- м'якого клімату та природних умов;
- незабрудненої природи та водоймів;
- сприятливої екологічної ситуації.

Державна регіональна політика в сфері туризму повинна сприяти реалізації туристичних можливостей областей, проте досі не визначено цілі і пріоритетні напрямки розвитку сфери туристичних послуг у Чернівецькій, Донецькій та інших областях, практично не використовують інструменти управління туристичною сферою на даних територіях [4, 97]. Відповідні державні важелі, направлені на активізацію господарської діяльності в регіонах, впливаючи на покращення використання природно-ресурсного потенціалу, створюватимуть умови для посилення спеціалізації регіонів, залучення інвестиційних ресурсів, сприятимуть збалансуванню екологічної ситуації в регіонах, пріоритетного розвитку прогресивних галузей економіки, до яких на сьогодні відноситься і туризм [7, 76].

Регулювання відносин з організації та управління туризмом в межах території України визначає Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про туризм» [1], спрямований на забезпечення закріплених Конституцією України прав громадян на відпочинок, свободу пересування, охорону здоров'я, на безпечне для життя і здоров'я довкілля, задоволення потреб та інших прав під час здійснення туристичних подорожей. Закон також встановлює засади раціонального використання туристичних ресурсів.

Концепція управління розвитком туристичної привабливості має використовувати такі державні регулятивні важелі, за допомогою яких б ліквідувалось дублювання повноважень державних органів виконавчої влади та розширювався обсяг повноважень місцевих органів виконавчої влади й органів місцевого самоврядування [6].

Концепція управління розвитком привабливості території повинна передбачати усунення відмінностей між економічними та соціальними рівнями розвитку окремих територій враховуючі їх природний потенціал, природні ресурси, історико-культурні, економічні та географічні особливості привабливості територій і скеровуватися на виявлення прогресивних галузей територій, покращення екологічного стану та економічного розвитку [8].

Для ефективного функціонування концепції управління розвитку привабливості території необхідно виявити конкретні нормативно-правові, податкові, фінансові та економічні важелі впливу і регулювання. Загальна політика реструктуризації економіки регіону повинна стимулювати інвестування об'єктів, які підвищують туристичну привабливість території, де виявляється ще й така тенденція, що інвестиційні кошти окупляться у тих галузях економіки, на розвиток яких потрібно менше затрат.

Концепція управління має стати планом дій для стратегічного планування розвитку туристичної галузі та суміжних з нею галузей економіки, з відповідним коригуванням державних програм розвитку туризму. Основними цілями концепції управління розвитку туристичної привабливості територій є забезпечення умов для вирішення проблем розвитку туристичної галузі задля підвищення її конкурентоспроможності у місцевому, регіональному та світовому контекстах [7, 110].

Висновки. Україна володіє значним туристичним потенціалом, що сприяє розвитку підприємництва та зацікавленості споживачів у туристичній привабливості територій. Але існуючий туристичний потенціал не використовується належним чином, і саме території не користуються зацікавленістю серед споживачів. Розвиток сфери туризму гальмується багатьма проблемами правового, організаційно-економічного регулювання, управління туристичною привабливістю територій і регіонів. З метою ефективного використання туристичного потенціалу території та рекреаційно-курортної індустрії необхідно на державному рівні сформувати стратегічну концепцію управління розвитком туристичної привабливості територій з визначенням пріоритетності територій та відповідним фінансуванням.

1. Про внесення змін до Закону України «Про туризм»: Закон України від 18.11.2003 №1282-IV // zakon.rada.gov.ua.

2. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 21.07.2006 №1001 // Офіційний вісник України.— 2006.— №30.— С. 36–78.

3. Антоненко І. Туристична рента в лісоресурсній сфері // Туризм в Україні: сучасний стан та пріоритети розвитку: Матеріали Всеукраїнської НПК. — Львів, 2005. — С. 132–138.

4. Здоров А.Б. Економіка туризму: Учебник. — М.: Финансы и статистика, 2004. — 272 с.

5. Менеджмент туризму. Туризм и отраслевые системы: Учебник / И.В. Зорин, А.И. Зорин, Т.А. Ирисова и др.; Под ред. В.А. Квартальнова. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 272 с.

6. Менеджмент туристичної індустрії: Навч. посібник / За ред. проф. І.М. Школи. — Чернівці: ЧТЕІ КНТЕУ, 2003. — 662 с.

7. Музиченко-Козловська О.В. Економічне оцінювання туристичної привабливості території: Монографія. — Львів: Новий світ — 2000, 2012. — 176 с.

8. Сіренко К.В. Аналіз туристичного ринку України в сучасних умовах розвитку економіки // Актуальні проблеми економіки.— 2010.— №12.— С. 70–74.

9. Ткаченко Т.І. Сталій розвиток туризму: теорія, методологія, реалії бізнесу: Монографія. — К.: Київський національний торговельно-економічний університет, 2006. — 537 с.

10. Трегубов О.С. Удосконалення організаційно-управлінських механізмів підприємств туристичної сфери // Ефективна економіка: Електронне наукове фахове видання // www.econopu.nauka.com.ua.

11. Туризм і охорона культурної спадщини: український досвід: Монографія / В. Вакуленко, І. Валентюк, В. Грибан та ін.; За заг. ред. Ю. Лебединського, В. Вакуленка, М. Онисько. — К.: КІС, 2003. — 176 с.

Стаття надійшла до редакції 17.06.2014.